

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Holmila, Antero

Title: Antero Holmila : rauhan unelmat ja illuusiot Ukrainassa ja Palestiinan tilanteessa

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © 2023 Jyväskylän yliopisto

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Holmila, A. (2023, 14.12.2023). Antero Holmila : rauhan unelmat ja illuusiot Ukrainassa ja Palestiinan tilanteessa. Tiedonportti : Jyväskylän yliopiston tieteen digilehti.
<https://www.jyu.fi/fi/blogikirjoitus/antero-holmila-rauhan-unelmat-ja-illuusiot-ukrainassa-ja-palestiinan-tilanteessa>

Antero Holmila: Rauhan unelmat ja illuusiot Ukrainassa ja Palestiinan tilanteessa

Unelma rauhasta on ikiaikainen ja universaali. Silti rauhan horisontti on lähes koko ihmiskunnan historian ollut etäinen unelma – tai illuusio. Myös tämän syksyn polttava kysymys on koskenut sotien ja konfliktien päättymistä: miten niiden pitäisi päättyä ja miten rakentaa kestävää rauhaa maailmaan.

Julkaistu 14.12.2023

Teksti: Antero Holmila | Kuva: Petteri Kivimäki

Ukrainassa rauhan edellytykset ovat edelleen heikot ja on todennäköistä, että sota tulee jatkumaan vielä vuosia. Palestiinalaiskysymyksen leimahdettua jälleen kerran veriseksi konfliktiksi ja meidän rauhannobelistimme **Martti Ahtisaaren** siirtyminen ajasta ikuisuuteen ovat alleviivanneet rauhan merkitystä hyvinvoinnille ja perusturvallisuudelle.

Mutta kuinka paljon oikeasti uhraamme aikaa sen miettimiselle, mitä rauha edes on, minkälaiset perusedellytykset vaaditaan rauhan synnyttämiseksi?

Vaikka kaikki toivomme rauhaa, se ei itsessään ole ratkaisu kaikkiin ongelmiin. ”Negatiivisen rauhan” käsite ymmärtää rauhan tilana, jossa ei ole konfliktia tai sotaa.

Monesti kuultu lausahdus ”rauha on jakamaton” on itse asiassa valitettavan harhaanjohtava.

Rauha ei automaattisesti tarkoita tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta tai vakaita oloja.

Vuonna 1955 **Martin Luther King Jr** vastasi syytökseen, että hän ”häiritsi rauhaa” toteamalla, että rauha ei ole ainoastaan jännitteen puuttumista, vaan oikeudenmukaisuuden läsnäoloa. Saman ajatuksen oli **Immanuel Kant** esittänyt jo klassikkoteoksessaan *Ikuiseen rauhaan* vuonna 1795, kun hän kirjoitti, että ikuisen rauhan paras tae oli tasavaltainen valtiojärjestys, joka perustui ihmisten tasa-arvoisuuteen (Stephen B. Oates, *Let the Trumpet Sound: A Life of Martin Luther King, Jr*; Immanuel Kant, *Ikuiseen rauhaan*, suom. Jaakko Tuomikoski. Into, 2015. Alkuperäinen *Zum ewigen Frieden*, 1795)

Historia on täynnä esimerkkejä ”negatiivisen rauhan” tilasta, jossa vallitsee rauha, muttei oikeudenmukaisuus. Kansallissosialistisessa Saksassa noudatettiin lakeja. Oikeudenkäynnissään **Adolf Eichmann** vetosi siihen, että hän teki kaiken ”lakien mukaan”. Se oli totta. Mutta oikeudenmukaisuuden, ihmisarvon tai tasa-arvon kanssa Eichmannin toiminnalla tai natsi-Saksan laeilla ei ollut mitään tekemistä.

Samaa voisi sanoa tämän päivän Venäjistä.

Rajan takana ollaan teoriassa usein hyvinkin tarkkoja lakien kanssa, mutta sielläkään lait ja oikeudenmukaisuus eivät kohtaa.

Venäjän lakien mukaan Zaporizžjan, Hersonin, Donetskin ja Luganskin hallintoalueet kuuluvat Venäjään.

Hitlerin Saksa voi olla ääriesimerkki, mutta – samoin kuin nyky-Venäjä – muistutus siitä, että epäoikeudenmukaisuuden yhteys sotaan ja väkivaltaan on vahva.

Pakkorauha Ukrainan ja Venäjän välille?

Sama ajatusmalli pätee yhteiskuntien siirtymisessä sotatilasta rauhan tilaan. Versaillesin ”häpeärauha” on klassinen esimerkki epäoikeudenmukaiseksi koetusta ”negatiivisesta rauhasta”, joka Saksassa haastettiin heti tilaisuuden tullen.

Toinen esimerkki on talvisodan rauha. Vaikka **Urho Kekkonen** muutti myöhemmin linjaansa, tiivistä hän Pekka Peitsen nimimerkin turvin kansalaisten tunnot kirjoittaessaan *Suomen Kuvalehdessä* talvella 1942 ”Moskovan pakkorauhasta”. Rauha ei ollut mikään itseisarvo, vaan välitila.

Revanssihenki oli valloillaan sekä Suomessa että Neuvostoliitossa. Immanuel Kantin mielestä ikuisen rauhan ensimmäinen ehto oli, että rauhansopimusta ei saanut tehdä ”salaisella tarkoituksella varata samalla aihe vastaiseen sotaan”. (Kant, *Ikuiseen rauhaan*, 2015)

Tällä hetkellä on vaarana, että Ukrainan ja Venäjän sota kääntyy samaan suuntaan ja aikaan saadaan talvisodan päättäneen kaltainen pakkorauha.

Putinille tilanne sopisi, mutta pysyvää rauhaa se ei Ukrainaan ja Eurooppaan toisi.

Jos joskus tulevaisuudessa solmittava rauha Ukrainan ja Venäjän välillä ei perustu oikeudenmukaisuuteen ja todelliseen tahtoon sen pysyvyydestä, se tulee olemaan väliaikainen.

Instituutioiden puute rauhan esteenä Palestiinassa

Oikeudenmukaisuuteen pääseminen vaatii ennen kaikkea rauhantahtoa.

Martti Ahtisaaren mukaan ”rauha on tahdon asia”.

Tahto, samoin kuin oikeudenmukaisuus, ovat rauhan kannalta välttämättömiä, mutta eivät yksistään riittäviä. Näiden lisäksi rauha tarvitsee toteutuakseen institutionaalisen kehyksen, jonka kautta rauhan tahto ensin rakennetaan ja sitten jalkautetaan.

75 vuotta jatkuneen Palestiinan tilanteen oleellinen, mutta harvoin mainittu este rauhan tiellä, on ollut instituutioiden puute.

On paljon puhuvaa, että nykyinen Palestiinan ongelma syntyi jo 1940-luvulla, mutta ensimmäisen kerran palestiinalaiset olivat neuvottelupöydässä 1990-luvulla, kun **Jasser Arafatin** johtama PLO oli neuvottelujen osapuolena.

Palestiinan kysymystä oli aiemmin ratkottu Israelin, Yhdysvaltain, Egyptin ja Jordanian toimesta, palestiinalaisten itsensä ollessa sivustaseuraajia. He olivat sivustaseuraajia erityisesti siksi, että heiltä puuttui instituutio, joka voisi kattavasti edustaa palestiinalaisia. Tilanne on yhä edelleen sama.

Niin kauan kuin Palestiinassa ei ole toimivaa ja laajasti tunnustettua instituutiota, jonka kanssa sekä Israel että kansainvälinen yhteisö voisi neuvotella, ei rauhaa voida saada aikaan.

Arafatia seuranneen palestiinalaishallinnon ja Fatah -puolueen johtaja **Mahmud Abbas** oli 2000-luvun alussa pieni toivonpilkahdus, mutta hänkin on jo pitkään ollut Palestiinassa nurkkaan ajettuna – etenkin Hamasin mutta myös Israelin toimesta, vailla institutionaalista legitimitettä. Israelin tuhon, Islamilaisen valtion ja kalifaatin perustamisen nimeen vannova Hamas on mahdollisimman kaukana instituutiosta, jonka kanssa aidosta rauhasta voi neuvotella.

Tällä hetkellä olosuhteet sekä Ukrainan että Palestiinan tilanteiden ratkaisemiseksi vaikuttavat enemmän illuusiolta kuin realistisilta vaihtoehdoilta.

Silti unelmaa rauhasta ei saa haudata, koska silloin kuolee rauhantahto. Unelmat on muutettava tavoitteeksi, jotka huomioivat oikeudenmukaisen rauhan perusedellytykset. Niiden on alettava pragmaattisesta instituutioiden rakentamisesta, koska vain niiden kautta päästään kiinni oikeudenmukaisuuteen ja niiden kautta rauhantahdon voi jalkauttaa, kun aika ja olosuhteet ovat otolliset.

Kirjoittaja Antero Holmila toimii historian professorina Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksella.

Jaa tämä artikkeli

Antero Holmila
Professori

Aiheeseen liittyvä sisältö

Tiedonportti – Jyväskylän yliopiston tieteen digilehti

Lue laajempia juttuja tieteestä.

Historian ja etnologian laitos

Historian ja etnologian laitoksen alat, historia, etnologia ja antropologia, tutkivat yhteiskuntien ja kulttuurien muutoksia ja ajallista monikerroksisuutta.

Aiheeseen liittyviä uutisia

Blogikirjoitus

7.2.2024

Arvioinnin yhdenvertaisuuden vahvistuminen vaatii työtä, täydenniskoulutusta ja ohjeiden selkeyttämistä

Jonna Pulkkinen, Laura Ketonen ja Juhani Rautopuro kirjoittavat päättöarvioinnin uudistamisen onnistumisesta.

Blogikirjoitus

8.12.2023

Hyvinvoinnin ymmärtäminen vaatii monitieteistä otetta

Avoin ja maksuton verkkokurssi pyrkii edistämään kokonaisvaltaista ymmärrystä hyvinvoinnista.

Jyväskylän yliopisto

Seminaarinkatu 15
(Kirjaamo ja arkisto)
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto
Vaihde (014) 260 1211

Yhteystiedot | Kartat
HelpJYU-palveluportaali